

ต่อรองทั้งในแง่ตัวบุคคลของพรรค นโยบายของพรรค และสามารถปรึกษาหารือกับ
ประธานาธิบดีได้เพื่อหาข้อตกลงร่วมกัน

เมื่อสามารถกำหนดตัวรัฐมนตรีได้ครบถ้วนแล้ว ก็จะเสนอรายชื่อให้ประธานาธิบดี
เพื่อแต่งตั้งต่อไป จากนั้น ประธานาธิบดีก็จะลงนามในประกาศเป็น 2 ฉบับ ฉบับแรก
คือการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี ฉบับที่สองประกาศรายชื่อคณะรัฐมนตรี การประกาศนี้มีผล
ให้สิ้นสุดวาระของคณะรัฐมนตรีชุดเก่าด้วย

นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีจะต้องสาบานตนต่อหน้าประธานาธิบดีก่อนเข้ารับ
ตำแหน่งตามมาตรา 93 หลังจากนั้น คณะรัฐมนตรีใหม่ก็จะประชุมร่วมกันเพื่อจัดตั้ง
ตำแหน่งเลขาธิการคณะรัฐมนตรีให้ครบถ้วนต่อไป เมื่อครบถ้วนแล้วก็ต้องแสดงตัวใน
การประชุมสภาเพื่อขอความไว้วางใจจากสภากายในกำหนดระยะเวลา 10 วัน

โครงสร้างของคณะรัฐบาล

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าคณะรัฐมนตรีมีองค์ประกอบสามฝ่าย คือ นายกรัฐมนตรี
รัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรี ซึ่งต่างก็มีอำนาจหน้าที่และฐานะโดยเฉพาะตามรัฐธรรมนูญ

นายกรัฐมนตรี (The president of the Council of Ministers)

รัฐธรรมนูญได้กำหนดฐานะของนายกรัฐมนตรีไว้เป็นส่วนสำคัญของรัฐบาลนั่นคือ
การเป็นหัวหน้าของอำนาจฝ่ายบริหาร เมื่อได้รับการแต่งตั้งจะต้องมีฐานะรับผิดชอบต่อ
รัฐสภาในฝ่ายการปกครอง นั่นคือ เป็นผู้ดำเนินนโยบายและบริหารงานอย่างมีเอกภาพ
และเป็นผู้ประสานนโยบายและการดำเนินงานของรัฐมนตรีฝ่ายต่างๆ

หน้าที่อันสำคัญของนายกรัฐมนตรีก็คือการควบคุมดูแลการดำเนินงานของ
คณะรัฐมนตรีให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันหรือสอดคล้องกัน

นอกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแล้ว ยังมีตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีซึ่งไม่ได้
กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ แต่จัดตั้งขึ้นในทางปฏิบัติ โดยปกติแล้วรองนายกรัฐมนตรีเป็น
ผู้ทำหน้าที่แทนนายกรัฐมนตรีหรือรักษาราชการแทนในกรณีที่ตำแหน่งว่างลง บางครั้งก็

อาจได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ประสานนโยบายของรัฐบาล แต่ไม่สามารถมีอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบโดยตรงแทนนายกรัฐมนตรีได้¹

รัฐมนตรีและรัฐมนตรีช่วย

รัฐมนตรีต่าง ๆ นั้นทำหน้าที่ในฐานะสมาชิกของคณะรัฐบาลและบริหารงานในฐานะหัวหน้าหน่วยงานหรือกระทรวงทบวงกรมแห่งรัฐ

ในขอบเขตอำนาจหน้าที่ในทางการเมือง รัฐมนตรีเป็นผู้ลงนามรับสนองคำสั่งของประมุขแห่งรัฐ รัฐมนตรีเป็นผู้จัดเตรียมเสนอร่างกฎหมายและคณะรัฐมนตรีให้การอนุมัติเพื่อเสนอเข้าสู่สภา รัฐมนตรีมีสิทธิ และจะต้องเข้าร่วมประชุมสภาเมื่อได้รับการร้องขอ รัฐมนตรีเป็นผู้จัดเตรียมร่างงบประมาณกระทรวงทบวงกรมของตน

ในฐานะรัฐมนตรีว่าการกระทรวง ซึ่งเป็นตำแหน่งระดับสูงสุดของ กระทรวงนั้น ๆ รัฐมนตรีเป็นผู้ชี้แจงในเรื่องต่าง ๆ ของกระทรวงและประสานงานของกระทรวงในพื้นที่ต่าง ๆ

จำนวนรัฐมนตรีและอำนาจหน้าที่ของรัฐมนตรีจะต้องตราเป็นกฎหมาย และมีแนวโน้มที่จะมีจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ ส่วนการแต่งตั้งรัฐมนตรีลายนี้นั้นมีอยู่เสมอ

รัฐธรรมนูญได้กำหนดในเรื่องของเลขาธิการรัฐมนตรี (Undersecretaries หรือ Sottosegretari) ซึ่งมีได้เป็นส่วนหนึ่งของคณะรัฐมนตรี และไม่ได้เข้าร่วมประชุมระดับคณะรัฐมนตรี ยกเว้นตำแหน่งเลขาธิการนายกรัฐมนตรีซึ่งเข้ามาทำหน้าที่ในฐานะเลขาธิการรัฐมนตรีไม่มีอำนาจหน้าที่โดยเฉพาะ จึงมีอำนาจหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีเท่านั้น การประกาศแต่งตั้งตำแหน่งเลขาธิการรัฐมนตรี เป็นประกาศของประธานาธิบดีหลังจากที่ได้มีมติจากคณะรัฐมนตรี และต้องทำพิธีปฎิญาณตนต่อนายกรัฐมนตรี

¹Jacques Blanc. Op. Cit., p. 49.

คณะรัฐมนตรีในคณะรัฐบาลจะมีจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ เช่น ในรัฐบาลชุดของ Craxi จะมีรัฐมนตรีจำนวน 28 คนจากพรรคการเมืองรวม 5 พรรค และมีเลขาธิการรัฐมนตรีอีก 58 คน¹

คณะรัฐมนตรี

คณะรัฐมนตรีมีความหมายในแง่ความรับผิดชอบร่วมกันและความมั่นคงของรัฐบาล รัฐมนตรีแต่ละคนมีฐานะเท่าเทียมกัน และอภิปรายในปัญหาต่าง ๆ ร่วมกันในระดับที่เกี่ยวข้องกับนโยบายทั่วไปของรัฐบาล

คณะรัฐมนตรี จะเป็นผู้จัดทำนโยบายเพื่อเสนอขอความเห็นชอบจากรัฐสภา โดยที่คณะรัฐมนตรีได้พิจารณาเห็นชอบร่วมกันแล้ว และทุกคนจึงมีส่วนรับผิดชอบในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกระทรวงทบวงกรมของตน

ดังนั้น บทบาทและหน้าที่สำคัญของคณะรัฐมนตรีก็คือ การจัดเตรียมนโยบายทั่วไปของรัฐ รวมทั้งการพิจารณาร่างกฎหมายต่าง ๆ การบริหารกิจการของรัฐในระดับสูง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การจัดเตรียมรายงานเข้าสู่สภา การแต่งตั้งและควบคุมข้าราชการระดับสูง และปัญหาต่างๆที่อยู่ในระดับที่นอกเหนือฐานะของรัฐมนตรีแต่ละคน

การเรียกประชุม วาระการประชุม และการอภิปรายในคณะรัฐมนตรีเป็นอำนาจของนายกรัฐมนตรี

ความรับผิดชอบในฐานะผู้ร่วมรัฐบาล

สมาชิกผู้ร่วมรัฐบาลนั้นไม่ได้รับการรับรองฐานะไว้ในรัฐธรรมนูญ แต่มีความรับผิดชอบในทางการเมืองต่อรัฐสภา และในทางกฎหมายด้วย สมาชิกผู้ร่วมรัฐบาลจะเลือกมาจากสภาผู้แทนฯ และสภาสูง เมื่อได้รับเลือกแล้วก็ยังคงมีสิทธิพิเศษในฐานะสมาชิกสภาด้วยเช่นเดิม

¹ Jacques Blanc. Op. Cit., p. 50.

ความรับผิดชอบในทางกฎหมาย หมายถึงการที่จะถูกฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายได้ โดยนิติบุคคล หรือโดยรัฐ แม้ว่าจะเป็นการปฏิบัติงานในหน้าที่ก็ตาม

ในทางอาญา คือ ได้รับการปกป้องในระยะเวลาในการดำเนินคดีอาญาซึ่งเป็นสิทธิพิเศษโดยทั่วไปสำหรับสมาชิกสภาอยู่แล้ว ส่วนการกระทำความผิดอันเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐมนตรี ตามมาตรา 96 ของรัฐธรรมนูญได้กำหนดการดำเนินการเป็นพิเศษให้มีการฟ้องร้องฝ่ายการประชุมร่วมกันของสภาและ การพิจารณาตัดสินโดยตุลาการรัฐธรรมนูญ

ความรับผิดชอบทางการเมืองอาจเป็นความรับผิดชอบรายบุคคลหรือทั้งคณะก็ได้ โดยที่สภาจะพิจารณาแสดงความเห็น การไม่ยอมรับ หรือเพิกถอนความไว้วางใจและมีผลให้คณะรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีผู้หนึ่งผู้ใดต้องลาออกได้

อำนาจพื้นฐานของรัฐบาล

อำนาจนิติบัญญัตินั้นเป็นของฝ่ายสภา และรัฐบาลเป็นผู้ดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมาย รัฐบาลสามารถออกกฎหมายต่าง ๆ ในระดับรอง ๆ เพื่อรองรับกฎหมายจากสภาอีกชั้นตอนหนึ่งได้

การออกกฎหมายระดับรัฐบาลกระทำในระดับรัฐมนตรีโดยการเสนอร่างกฎหมาย และให้ศาลปกครองพิจารณาให้ความเห็น ส่งมาให้คณะรัฐมนตรีอนุมัติและลงนามโดยประมุขแห่งรัฐ หลังจากนั้นส่งไปตราเป็นกฎหมาย และประกาศใช้กฎหมายระดับนี้มีหลายลักษณะ คือ

- เป็นระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ ตามกฎหมาย
- เป็นหลักเกณฑ์เกี่ยวกับอำนาจ และดุลพินิจของอำนาจฝ่ายบริหาร
- เป็นการจัดตั้งองค์กรแห่งรัฐ และอำนาจหน้าที่ขององค์กรแห่งรัฐ
- การมอบหมายอำนาจ หรือการใช้อำนาจในฐานะที่ได้รับมอบหมายจากอำนาจนิติบัญญัติ

อำนาจหน้าที่ของรัฐบาลแทบจะไม่ได้รับการขยายให้กว้างขวางขึ้นมากนัก แม้ว่าในทางปฏิบัตินั้นจะสามารถใช้การขยายขอบข่ายอำนาจด้วยกฎหมายรองรับต่าง ๆ เพื่อให้การ

ดำเนินงานของฝ่ายรัฐบาลมีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่ก็มักจะอยู่ในกรอบกำหนดระยะเวลาอันจำกัด¹

3. ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรอำนาจรัฐส่วนต่าง ๆ

รัฐธรรมนูญฉบับ 27 ธันวาคม ค.ศ. 1947 ได้กำหนดลักษณะการถ่วงดุลย์อำนาจในทางการเมืองไว้ชัดเจน นั่นคือ รัฐบาลรับผิดชอบต่อรัฐสภา และประธานาธิบดีเป็นผู้มีสิทธิยุบสภาทั้งสองได้

ความรับผิดชอบในทางการเมืองของรัฐบาล

1. การแต่งตั้ง

มาตรา 94 แห่งรัฐธรรมนูญกำหนดให้รัฐบาลใหม่ที่จัดตั้งขึ้นแล้วจะต้องขอความไว้วางใจจากที่ประชุมทั้งสองสภาภายในกำหนด 10 วัน

ประธานสภาแต่ละสภาจะเป็นผู้ขอให้คณะรัฐบาลแถลงนโยบายและชี้แจงข้อซักถามต่าง ๆ ต่อการประชุมสภาทั้งสองสภา มีการอภิปรายของกลุ่มต่าง ๆ ในสภาและขอมติจากที่ประชุมสภา เมื่อเสียงส่วนใหญ่ของที่ประชุมลงมติรับก็แสดงว่าคณะรัฐมนตรีได้รับการแต่งตั้ง แต่ถ้ามีมติไม่รับ คณะรัฐมนตรีนั้นก็ต้องถอนตัวหรือลาออก การลงมติจะใช้การขานชื่อเรียงลำดับและลงมติเปิดเผยเพื่อแสดงความรับผิดชอบต่อการตัดสินใจนั้น ๆ ทั้งสองสภา

ความไว้วางใจนับเป็นพื้นฐานที่สำคัญของระบบรัฐสภาอิตาลี เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งของการบริหารงานของฝ่ายรัฐบาล การขอความไว้วางใจจึงไม่ใช่เป็นเพียงพิธีการของการจัดตั้งรัฐบาลเท่านั้น แต่เป็นส่วนที่จะกำหนดถึงฐานะและขอบเขตอำนาจของคณะรัฐมนตรี ในระบบรัฐสภาโดยทั่วไปนั้น เมื่อรัฐสภาได้พิจารณาหลักการและนโยบายของ

¹ Jacques Blanc. Op. Cit., p. 51.

รัฐบาลเท่ากับเป็นการมอบหมายให้รัฐบาลที่จัดตั้งขึ้นดูแลรับผิดชอบบริหารงานได้เท่าที่ได้รับมานั้น แต่ในแง่ของการแต่งตั้ง นับเป็นการขยายขอบเขตให้กับคณะรัฐมนตรีที่จะบริหารงานได้อย่างเต็มที่ตามอำนาจหน้าที่

ความไว้วางใจเป็นส่วนที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างรัฐสภากับรัฐบาลหมายถึงรัฐบาลได้รับการแต่งตั้งให้ดำเนินการไปได้จนกว่าจะลาออกหรือถูกเพิกถอนความไว้วางใจนั้น¹

2. มติไว้วางใจ

การให้ความไว้วางใจไม่ได้ทำให้รัฐบาลคงอยู่ได้ตลอดครบวาระ การเพิกถอนความไว้วางใจอาจมีขึ้นเมื่อใดก็ได้ ดังนั้น รัฐบาลจึงจำเป็นต้องติดตามแนวโน้มต่าง ๆ และสร้างความสัมพันธ์กับรัฐสภาอย่างต่อเนื่องและระมัดระวังเพื่อความมั่นคงทางการเมืองของรัฐบาล นับตั้งแต่ปี 1953 เป็นต้นมา ระบบการเมืองในระดับรัฐบาลไม่ค่อยเข้มงวดในแง่ความรับผิดชอบทั้งคณะมากนัก ลักษณะรัฐธรรมนูญมีแนวโน้มที่จะให้การเปลี่ยนแปลงรัฐบาลทั้งคณะมีในกรณีที่เป็นปัญหาร้ายแรงเท่านั้น ดังนั้น มาตรา 94 จึงแยกมติไว้วางใจและไม่ไว้วางใจระหว่างสองสภาออกจากกัน และมติไม่รับร่างกฎหมายก็ไม่มีผลบังคับให้ต้องลาออกด้วยเช่นกัน

มติไม่ไว้วางใจ

การลงมติไม่ไว้วางใจจะต้องกระทำด้วยวิธีพิเศษ เพื่อให้เกิดความมั่นคงของรัฐบาลต่อการพิจารณาตัดสินของฝ่ายสภา การเสนอขอมติจะต้องกระทำโดยสมาชิกสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของสมาชิกรัฐสภานั้น ๆ เป็นผู้ลงนาม การอภิปรายจะต้องมีขึ้นภายหลัง 3 วันนับจากที่ได้ยื่นขอมติไปแล้ว การลงมติใช้การขานชื่อลงคะแนนเปิดเผยเช่นเดียวกับการลงมติไว้วางใจ

¹Jacques Blanc. Op. Cit., p. 52.

การต่ออายุความไว้วางใจ

ในกรณีที่รัฐบาลมีความไม่มั่นใจในเสียงส่วนใหญ่ก็อาจขอมติจากสภาทั้งสองเพื่อหยั่งเสียงว่ายังคงได้รับความไว้วางใจจากสภาต่อไปหรือไม่ รัฐบาลอาจเสนอร่างกฎหมายเพื่อขอความไว้วางใจในประเด็นใดโดยเฉพาะและสามารถคาดการณ์ได้ว่านโยบายดังกล่าวจะเป็นที่ยอมรับหรือไม่ในทางการเมือง การลงมติใช้การขานชื่อลงมติเปิดเผยเช่นกัน

3. การลงมติไม่รับร่างฯ

ตามมาตรา 94 การลงมติไม่รับร่างฯ แตกต่างจากมติไม่ไว้วางใจ การลงมติไม่รับร่างฯ จากทั้งสองสภาไม่มีผลให้รัฐบาลต้องลาออก แต่อาจทำให้นำไปสู่การลงมติความไว้วางใจได้ ในทางปฏิบัตินั้น ถ้าเป็นการเสนอในประเด็นสำคัญเกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาล การลงมติไม่รับร่างฯ ก็ทำให้ต้องลาออกได้

จะเห็นได้ว่าบทบาทในทางนิติบัญญัติในระบบรัฐสภาซึ่งไม่มีประสิทธิภาพนั้น รัฐบาลอาจต้องลาออกได้เมื่อมีมติไม่ไว้วางใจเท่านั้น เมื่อมีมติไม่รับร่างฯ หรือเมื่อสภาอยู่ในลักษณะที่ไม่ค่อยให้ความไว้วางใจนัก หรือเมื่อมีความแตกแยกในระหว่างพรรคร่วมรัฐบาล หรือภายในพรรคเดียวกันก็ตาม ก็ไม่สามารถทำให้รัฐบาลต้องลาออกได้โดยง่าย

ด้วยลักษณะดังกล่าวนี้ ควรจะต้องพิจารณาหลักเกณฑ์การยุบสภาด้วย นั่นคือ ประธานาธิบดีจะไม่ประกาศยุบสภาเพื่อโต้แย้งกับมติไม่ไว้วางใจของสภาแต่จะต้องพยายามทำให้สถานการณ์ทางการเมืองในรัฐบาลผสมนั้นชัดเจนขึ้น

การใช้อำนาจยุบสภา

ประธานาธิบดีจะเป็นผู้ยุบสภาทั้งสอง หรือสภาหนึ่งสภาใดก็ได้ ภายหลังจากได้รับฟังความเห็นจากประธานสภานั้น ๆ แล้วตามมาตรา 88

เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ก็คือ ต้องการให้ประธานาธิบดีเป็นผู้ระงับความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นจากสองสภา ซึ่งจะเป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อการดำเนินงานของสองสภา และอาจนำไปสู่การนำเอามติไม่ไว้วางใจรัฐบาลขึ้นมาใช้ โดยเฉพาะเมื่อประธานาธิบดีมอง

เห็นว่ารัฐบาลนั้นยังได้รับการสนับสนุนจากประชาชนส่วนใหญ่อยู่ และสภาพขณะนั้นไม่อยู่ในสถานะที่จะสะท้อนบทบาทความคิดเห็นของประชาชนในประเทศโดยทั่วไปได้

อำนาจสิทธิขาดของประธานาธิบดีดังกล่าวย่อมต้องมีข้อจำกัดอย่างชัดเจน เช่น ต้องได้รับการปรึกษาหารือกับประธานสภาทั้งสองแล้ว และนายกรัฐมนตรีเป็นผู้ลงนามรับสนองคำสั่ง รวมทั้งข้อกำหนดมิให้ประธานาธิบดีใช้อำนาจดังกล่าวในกำหนดระยะเวลาหกเดือนก่อนหมดวาระการดำรงตำแหน่ง (เรียกว่า SEMESTRE BLANC) หรือเพื่อมิให้ประธานาธิบดีใช้ประโยชน์ในการยุบสภาในจังหวะที่เสียงข้างมากของสภามีแนวโน้มจะสนับสนุนตนเองให้ได้รับเลือกเป็นประธานาธิบดีอีกครั้ง

ในทางปฏิบัติ การยุบสภามักจะมาจากการเสนอของประธานสภาเพื่อใช้การเลือกตั้งเป็นการแก้ไขวิกฤตการณ์ หรือความแตกแยกรุนแรง ในระดับรัฐมนตรี

อย่างไรก็ตาม การยุบสภาในปี 1976 เกิดจากการถอนตัวของพรรค PSI ในการจัดตั้งรัฐบาลผสมกลางซ้าย การยุบสภาปี 1983 เกิดจากการถอนตัวของพรรค PSI ไม่ให้การสนับสนุนรัฐบาลแนวกลางซ้ายภายใต้การนำของพรรค DC ซึ่งมีนาย M. FANFANI เป็นผู้นำขณะนั้น ส่วนปี 1972 และ ค.ศ. 1974 สภาสูงปฏิเสธความไว้วางใจต่อคณะรัฐมนตรีของนาย ANDREOTTI ทั้งสองชุด ปี 1987 เป็นผลความขัดแย้งของกลุ่มใหญ่ 2 กลุ่มในฝ่ายพรรคร่วมรัฐบาล คือ พรรค DC และพรรค PSI ภายใต้การนำของนายกรัฐมนตรี B. CRAXI ภายหลังจากการเป็นรัฐบาลมาได้ 34 เดือนแล้ว

ข้อสังเกตของศาสตราจารย์ NORBERTO BOBBIO ก็คือ การยุบสภาเกิดจากระบบพรรคในสภาไม่สามารถหาข้อยุติที่จะทำให้บริหารงานร่วมกันต่อไปอย่างต่อเนื่องถาวรได้ เนื่องจากการตกลงร่วมกันนั้นอยู่ภายใต้เงื่อนไขอันจำกัดและไม่แน่นอน นั่นคือผลของการเลือกตั้งเป็นตัวกำหนดการจัดตั้งรัฐบาลในแต่ละครั้งเหล่านั้น โดยไม่มีการรวมตัวอย่างชัดเจนขึ้นมาก่อน¹

¹Jacques Blanc. op. cit., p. 55.

การปกครองท้องถิ่นอิตาลี

การปกครองท้องถิ่นอิตาลี แบ่งออกเป็นระดับเขตแขวงพิเศษ 5 แห่ง ได้แก่ Sicily, Sardinia, Val d' Aosta, Trentino-Alto-Adige และ Friuli-Venezia Giulia ซึ่งมีลักษณะอำนาจส่วนท้องถิ่นโดยเฉพาะ กล่าวคือ มีสภาท้องถิ่น (Consigli regionali) มาจากการเลือกตั้งและสภาท้องถิ่นแต่งตั้งฝ่ายบริหาร (Giunta regionale) ส่วนเขตแขวงอื่นอีก 15 แห่ง เป็นเขตการบริหารงานส่วนท้องถิ่นธรรมดาที่ไม่มีสภาท้องถิ่น นอกจากนี้ก็ยังมีผู้ว่าราชการตัวแทนส่วนกลางที่มาจากการแต่งตั้ง เรียกว่า Commissario ทำหน้าที่ดูแลการบริหารในส่วนของรัฐและประสานงานกับส่วนท้องถิ่น

ในระดับต่อมา คือระดับจังหวัด (province) ซึ่งมีทั้งหมด 92 แห่งและแบ่งออกเป็นระดับ Comuni ซึ่งมีทั้งหมด 8,000 แห่ง สภาจังหวัด (Consigli Provinciali) มาจากการเลือกตั้ง มีวาระ 4 ปี สภาจังหวัดเลือกฝ่ายบริหาร คือ giunta provinciale และมีหัวหน้าฝ่ายบริหารรับผิดชอบการบริหาร ส่วนตัวแทนส่วนกลางในระดับจังหวัด คือ Prefetto หรือผู้ว่าราชการจังหวัดซึ่งสามารถยับยั้งการออกกฎหมายของสภาจังหวัดได้ รวมทั้งสามารถยุบสภาจังหวัดและสภา Comuni ได้ และจัดตั้งคณะกรรมการชั่วคราวเพื่อบริหารงานแทนในช่วงการเลือกตั้งสภาท้องถิ่นด้วย

สภาระดับคอมมูน (Consigli Comunali) มาจากการเลือกตั้งมีวาระ 4 ปี เช่นกัน หัวหน้าฝ่ายบริหารของคอมมูนเรียกว่า Sindoco ทำหน้าที่รับผิดชอบทั้งส่วนท้องถิ่นและส่วนกลางด้วยควบคู่กัน ซึ่งในขอบเขตความรับผิดชอบของส่วนกลางนั้นต้องขึ้นตรงต่อผู้ว่าราชการระดับจังหวัด (Prefetto) ด้วย¹

¹ Richard Mayne. Op. Cit., p. 11 7.

4. สถานะการเมืองในอิตาลี

สถานะการเมืองอิตาลีมีลักษณะที่เรียกว่า *Partitocrazia* ซึ่งเป็นผลมาจากการใช้ระบบคะแนนเลือกตั้งมาเป็นเกณฑ์ในการต่อรองและจัดตั้งรัฐบาล ทำให้ไม่สามารถชี้ชัดได้ว่ารูปแบบการจัดตั้งรัฐบาลผสมจะเป็นอย่างไร ดังจะเห็นได้ว่าพรรคการเมืองพรรคใหญ่ๆ เช่น พรรค DC ซึ่งไม่ใช่พรรคเสียงข้างมากเพียงพรรคเดียวนั้นไม่สามารถที่จะกำหนดการจัดตั้งรัฐบาลโดยลำพังได้ แต่จะต้องพยายามเปิดกว้างไปสู่รัฐบาลหลายพรรค ซึ่งเป็นไปได้ทั้งแนวกลางซ้ายและแนวกลางขวา คณะรัฐบาลที่จัดตั้งขึ้นนั้นไม่มีฐานะมั่นคงถาวร บางครั้งอาศัยบุคคลิกของผู้นำ เช่น รัฐบาลภายใต้การนำของ De Gasperi ซึ่งสามารถดำเนินต่อเนื่องไปได้ในช่วงปี ค.ศ. 1948-1953 กลุ่มพรรคการเมืองที่มีส่วนร่วมอยู่ในรัฐบาลในปี ค.ศ. 1987 มีอยู่ด้วยกันถึง 5 พรรค คือ พรรค DC, พรรค PSI, พรรค PSDI, พรรค Republican และ พรรค Liberals¹

ดังนั้น ลักษณะสำคัญของระบบการเมืองอิตาลีที่น่าศึกษาก็คือ ระบบการเมืองหลายพรรค รัฐบาลผสมที่มีลักษณะอ่อนแอ และ การใช้กลยุทธ์ทางการเมืองของพรรคการเมืองในอิตาลี ในการศึกษาสถานะการเมืองอิตาลีนั้น อาจพิจารณาได้ตามลำดับเหตุการณ์ดังนี้คือ

1. การดำเนินระบบรัฐสภาอิตาลีนับตั้งแต่การรวมอิตาลี

การรวมอิตาลีเป็นกระบวนการที่ใช้เวลายาวนานกว่าเจ็ดสิบห้าปี จากการปฏิวัติฝรั่งเศสและการปกครองในสมัยของนโปเลียน โบนาปาร์ตได้ทำให้รูปแบบ ชาติ และเสรีนิยมเป็นความหวังใหม่ของภูมิภาคแถบนี้ การรวมอิตาลีบางส่วนมีขึ้นภายใต้การปกครองของฝรั่งเศสเช่นกัน แต่ก็ถูกแบ่งแยกกระจายออกจากกันอีกตามสนธิสัญญาเวียนนา ช่วงปี ค.ศ. 1828-1848 เป็นช่วงที่มีการปฏิวัติและการก่อจลาจลเพื่อเรียกร้องในเรื่องรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐ โดยกลุ่มผู้นำสำคัญสองกลุ่ม คือกลุ่มของ Mazzini และกลุ่มของ Garibaldi

¹Jacques blanc, op.cit., pp. 63-68.

แต่ในช่วง Risorgimento¹ นั้นความล้มเหลวของฝ่ายทหารและพลเรือนได้เปิดช่องทางให้กับคริสตจักรได้จัดศาสนจักรได้กว้างขวางขึ้น โดยมีพระสันตปาปาเป็นประธานแห่งสหพันธรัฐ ในปี ค.ศ. 1849 อุปสรรคสุดท้ายของการรวมอิตาลี ก็คือ พระสันตปาปา Pius IX

กลุ่มพ่อค้าและบุคคลกลุ่มต่างๆ ได้เข้าร่วมกับ Camillo Benso Di Cavour ซึ่งเป็นกลุ่มที่มาจาก เมือง Piedmont และอีกส่วนหนึ่งคือกลุ่มที่มี Victor-Emmanuel I I เป็นผู้นำ การประกาศแต่งตั้ง Victor Emmanuel เป็นพระเจ้าแผ่นดินอิตาลีวันที่ 27 เมษายน ค.ศ. 1861 โดยรัฐสภาแห่งชาติเมือง Turin และเมื่อกองกำลังฝ่าย Piedmont เข้ายึดกรุงโรมในวันที่ 20 กันยายน 1870 ถือได้ว่าการรวมอิตาลีได้มาถึงจุดหมายสุดท้ายแล้ว

อิตาลีไม่นับว่าเป็นรัฐใหม่ในแง่ของการมีรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้เพราะการประกาศรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรอิตาลีในปี ค.ศ. 1848 ที่ใช้อยู่ก่อนแล้วนั่นเอง

ภายในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ พระเจ้าแผ่นดินคือ ผู้ที่มีอำนาจบริหารโดยมีรัฐบาลอยู่ ภายใต้ฐานะดังกล่าว ส่วนรัฐสภาเป็นอำนาจนิติบัญญัติที่มาจากการเลือกตั้งในขอบเขตที่ยังจำกัดอยู่

ช่วงปี ค.ศ. 1861 ถึง 1913 รัฐสภาอิตาลีเป็นของกลุ่มเสรีนิยมโดยตลอดซึ่งก็คือกลุ่มที่รวมอิตาลีได้และเป็นกลุ่มที่ปกครองอิตาลีอย่างต่อเนื่องตลอดครึ่งศตวรรษ แต่ก็ยังไม่แน่วว่ามีระบบพรรคการเมืองเกิดขึ้นในช่วงนี้ ทั้งนี้ก็เพราะประเด็นสำคัญ 3 ประการ

ประการแรก ในแง่กลไกของระบบการเลือกตั้ง ตามกฎหมายการเลือกตั้งที่ใช้อยู่แต่เดิมคือกฎหมายของเมือง Piedmont ฉบับวันที่ 17 มีนาคม ค.ศ. 1848 ให้สิทธิเลือกตั้งประชาชนในวงแคบ คือ ประมาณ 2% ของประชากรทั้งหมด หรือ เฉพาะกลุ่มผู้ปกครอง นายและชนชั้นสูงเท่านั้น การแก้ไขในปี ค.ศ. 1882 ได้เปิดกว้างขึ้นมาสู่ชนชั้นกลาง และในปี ค.ศ. 1912 กฎหมายฉบับ Giolitti ได้ให้สิทธิแก่ประชากรกว้างขึ้น ปี ค.ศ. 1919 กฎหมาย

¹ Risorgimento คือ ความเคลื่อนไหวในลักษณะชาตินิยมที่เกิดขึ้นในระยะศตวรรษที่ 19 และนำไปสู่การรวมอิตาลีในเวลาต่อมา โดยเริ่มต้นจากเมืองทางเหนือ ผู้นำที่มีบทบาทยุคนี้ คือ Cavour และ เจ้าชาย Victor Emmanuel I ซึ่งมาจากเมือง Piedmont, Garibaldi จากเมือง Nice, และ Mazzini จากเมือง Genoa.

ฉบับของ Nitti ให้สิทธิแก่ประชากรชายทั่วไป และจนกระทั่งกฎหมายฉบับวันที่ 1 กุมภาพันธ์ คศ. 1945 จึงได้ให้สิทธิดังกล่าวแก่หญิงด้วย

ประการที่สอง ในด้านทัศนคติของฝ่ายคริสตจักรในเรื่องการรวมอิตาลีนั้นได้ทำให้กลุ่มคาทอลิกนั้นแยกตัวอยู่นอกวงของการเมือง ในปี คศ. 1871 เมื่อกรุงโรมถูกยึดเป็นนครหลวงแล้ว ก็ได้มีข้อห้ามมิให้ชาวคาทอลิกยุ่งเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ข้อห้ามดังกล่าวได้รับการยึดถืออย่างเคร่งครัด ระบอบศตวรรษที่ 20 ในปี คศ. 1909 พระชื่อ Romoro Murri ได้รับเลือกเป็นผู้แทนในสภาเป็นคนแรก และถูกตัดออกจากคริสตจักร นับว่ากลุ่มคาทอลิกถูกกีดกันให้ยึดถือแนวทางของสำนักวาติกันเป็นสำคัญในการตัดสินใจที่เกี่ยวกับสังคมและการเมืองอยู่เป็นเวลานาน

ประการที่สาม จากลักษณะสภาซึ่งกลุ่มของ CAVOUR ได้วางแนวทางไว้ นั่นคือ หัวหน้ารัฐบาลจะต้องเป็นผู้แสวงหาการสนับสนุนจากฝ่ายสภาให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยไม่คำนึงถึงที่มาของกลุ่มหรือพรรคการเมืองเป็นสำคัญ กลุ่มของ CAVOUR ได้รวมแนวร่วมทั้งจากกลุ่มกลางขวากับกลางซ้ายเข้ามาได้ โยที่ฝ่ายค้านนั้นเป็นเพียงกลุ่มเคร่งศาสนา คาทอลิก และกลุ่มหัวรุนแรงซ้ายจัดหรือขวาจัดเท่านั้น ดังนั้น การเลือกตั้งไม่ได้เป็นแนวโน้มหรือตัวกำหนดในทางการเมืองที่สำคัญ แต่เป็นการนำมาใช้เพื่อการผสมผสานในระดับรัฐบาลและรัฐสภาเท่านั้น บทบาทของกลุ่มการเมืองจะเริ่มต้นภายหลังการเลือกตั้งในลักษณะต่อรองหาข้อตกลง และประสานประโยชน์ ซึ่งเป็นความร่วมมืออย่างชั่วคราว เพื่อการปกครองของรัฐบาลช่วงนั้นๆ และเพื่อกำหนดเส้นแบ่งเขตอำนาจของฝ่ายเสียงข้างมากและฝ่ายค้าน ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นเรื่องของการเจรจาต่อรอง ภาพผลการเมืองจึงเป็นการหาแนวร่วมที่กว้างที่สุดไม่ว่าจากกลุ่มเคร่งศาสนาที่สุดหรือจากกลุ่มซ้ายจัดหัวรุนแรงก็ตาม เงื่อนไขสำคัญก็คือการที่จะต้องมึรัฐบาลที่สามารถอยู่ได้นานที่สุด¹

นอกจากนั้น สภาพการเมืองอิตาลีไม่ได้มีลักษณะรวมอำนาจสูง แม้ว่าจะอยู่ภายใต้ระบอบที่มีพระเจ้าแผ่นดินมาก่อนก็ตาม การปกครองระดับท้องถิ่นและสังคมท้องถิ่นมีลักษณะเฉพาะที่ชัดเจนและค่อนข้างเข้มแข็ง

¹ Francois Borella, *Les partis politiques en Europe* (Paris : Seuil, 1984), pp. 150-151

เมื่อมองโดยส่วนรวมทั้งประเทศของอิตาลีก็จะพบว่า มีสภาพทั้งสังคมและเศรษฐกิจแบ่งแยกออกจากกันอย่างมาก ส่วนเหนือและส่วนกลางของประเทศได้ก้าวไปสู่การปฏิวัติอุตสาหกรรมและสู่ระบบทุนนิยม มีสภาพของเจ้าขุนมูลนายเจ้าถือครองที่ดินขนาดใหญ่ปกครองมาแต่เดิม การพัฒนาอุตสาหกรรมได้เริ่มต้นขึ้นอย่างจริงจังในช่วงปีค.ศ. ๑๘๘๐ เป็นต้นมา และมีอยู่เฉพาะบริเวณทางเหนือและเมืองใหญ่ๆทางใต้ไม่กี่แห่งเท่านั้น เมืองชนบททางใต้ส่วนอื่น ๆ มีความยากจนซึ่งแตกต่างกันอย่างมากมามีสภาพสังคมชนชั้นซึ่งประกอบด้วยกลุ่มสังคมต่างๆ เช่น ชาวนา เกษตรกร กรรมการ เศรษฐีที่ดิน นายทุนชนชั้นกลางที่มีฐานะตกต่ำและกลุ่มผู้นำทางศาสนา เป็นต้น กลุ่มต่างๆเหล่านี้สร้างความขัดแย้งให้เกิดขึ้นในสังคมโดยทั่วไปจนมีสภาพของการด้อยพัฒนา

2. สภาพการไม่มีองค์กรพรรคการเมือง, การจัดตั้งและการแบ่งแยกของพรรค

โซเชี่ยลลิสต์

กลุ่มต่างๆในรัฐสภาไม่นับว่ามีสถานะของพรรคการเมืองที่ชัดเจนเลย ยกเว้นกลุ่มโซเชี่ยลลิสต์ที่มีลักษณะของพรรคการเมืองในรูปของพรรคมวลชน

กลุ่มเสรีนิยม หรือ Liberal ซึ่งเป็นหนึ่งในกลุ่มที่รวมอิตาลีได้นั้นเป็นผู้ครอบงำการเมืองการปกครองอิตาลีมาตลอดจนกระทั่งสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง หรือตั้งแต่สมัยของ Cavour จนถึงสมัยของ Giolitti กลุ่มนี้นับว่าได้รับความนิยมจากประชาชนฝ่ายคฤหัสถ์โดยทั่วไป แต่ก็มีได้หมายความว่า เป็นฝ่ายต่อต้านฆราวาสหรือฝ่ายสงฆ์ จัดได้ว่ามีลักษณะเป็น 2 แนว คือ แนวอนุรักษ์นิยมหรือกลุ่มกลางขวา กับแนวก้าวหน้าหรือกลางซ้าย ซึ่งรับเข้ามาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1878 แต่ไม่ได้มีการแบ่งแยกอย่างชัดเจนนัก นอกจากจะเป็นแนวโน้มของการปรับปรุงหรือพัฒนาสังคมที่ดูต่างกันเท่านั้น

ส่วนในกลุ่มแนวซ้ายนั้น ได้แก่พวกเสรีนิยมที่แตกออกมาจากกลุ่มรีพับลิกัน (Republicans) ที่ยึดถือธรรมเนียมนิยมของ Mazzini และนิยมในระบบกษัตริย์ ในปี ค.ศ. 1878 พวก Radical จึงได้จัดตั้งกลุ่มกลางซ้ายแนวเสรีนิยม ต่อต้านกลุ่มเคร่งศาสนา แต่มีนโยบายเป็นกลาง

กลุ่มต่างๆเหล่านี้นับว่าเป็นเพียงการจัดกลุ่มเฉพาะในสภาพเท่านั้น ไม่ได้มีองค์กรพรรคในระดับประเทศอย่างชัดเจน

การเคลื่อนไหวของกลุ่มสังคมนิยม (Socialists) ในอิตาลีเริ่มต้นมาจากระดับนักคิดกลุ่มเล็กๆแทนที่จะมาจากระดับผู้ใช้แรงงาน นาย Bakounine ผู้ซึ่งอยู่ในอิตาลีระหว่างปี ค.ศ. 1864-1867 ได้พยายามเริ่มต้นจัดตั้งขึ้นแต่ก็ล้มเหลวลง ในช่วงปี ค.ศ. 1876-1877 ต่อมาในปี ค.ศ. 1882 กลุ่มสังคมนิยมได้ถูกจัดตั้งขึ้นที่เมือง Piedmont และ Lombardy แต่ก็ยังคงมีวงจำกัดอยู่เฉพาะบริเวณเมืองทั้งสองนี้เท่านั้น

ในปี ค.ศ. 1892 ได้เริ่มจัดตั้งพรรคแรงงานอิตาลีขึ้นที่เมือง Genoa โดยนาย Filippo Turati และกลายมาเป็นพรรคสังคมนิยมอิตาลีในการประชุมสมัชชาครั้งที่สอง แนวโน้มของกลุ่มสังคมนิยมมี 2 แนว คือ แนวปฏิวัติหรือกลุ่มหัวรุนแรง และแนวปฏิรูป ในการประชุมสมัชชาที่โรมในปี ค.ศ. 1900 นาย F.Turati ผู้นำพรรคได้ปรับสองแนวเข้าด้วยกันโดยกำหนดให้แนวทางปฏิรูปเป็นวิธีการเพื่อไปสู่แนวทางปฏิวัติ

นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1900 มานั้น นาย GIOLITTI ผู้นำรัฐบาลขณะนั้น ซึ่งเห็นด้วยกับแนวทางการปฏิรูปของกลุ่มโซเชี่ยลลิสต์ได้พยายามดึงผู้แทนจากฝ่ายโซเชี่ยลลิสต์เข้ามาร่วมรัฐบาล และยังได้เสนอตำแหน่งรัฐมนตรีให้กับนาย TURATI ด้วยแต่ก็ได้รับการปฏิเสธจากนั้นใน ปีค.ศ. 1906 ผู้แทนจากโซเชี่ยลลิสต์ได้ลงมติในสภายอมรับรัฐบาล ทำให้ขัดกับแนวทางของพรรคที่ต้องการดำเนินนโยบายสายกลาง ระหว่างฝ่ายปฏิวัติและฝ่ายร่วมรัฐบาล

ในการประชุมสมัชชาที่เมือง FLORENCE ปี ค.ศ. 1908 กลุ่มแนวซ้ายหัวรุนแรงและขบวนการอีกหลายกลุ่มไม่ได้เข้าร่วมในพรรคด้วย

ในปี ค.ศ. 1914 พรรคโซเชี่ยลลิสต์อิตาลีเพียงพรรคเดียวในยุโรปที่ได้ลงมติไม่ยอมรับร่างงบประมาณเกี่ยวกับการสงครามและการใช้กำลังเพื่อการสร้างชาตินิยม ทั้งนี้ก็เพราะต้องการให้เป็นไปตามแนวทาง ชาติ-ผู้นำ (NATION-PROLETARY) การต่อต้านระบบชาติแบบทุนนิยมนับว่าเป็นวิธีการที่ต่อต้านระบบชนชั้นวิธีใหม่นั้นเอง Mussolini ซึ่งในขณะนั้นเป็นสมาชิกพรรคและได้ลงมติรับร่างงบประมาณการสงครามดังกล่าวต้องถูกถอนตัวออกไปจากพรรค

การเลือกตั้งครั้งสุดท้ายก่อนสงครามโลก คือ ในปี ค.ศ. 1913 การเมืองอิตาลีอยู่ภายใต้การนำของกลุ่มเสรีนิยมซึ่งรวมคะแนนเสียงไว้ได้ 55.6 % และมีที่นั่งในสภา 55% กลุ่ม Radical อยู่ในอันดับรองลงมา คือ มีคะแนนเสียง 13% กลุ่ม Republican มี 3% กลุ่ม Socialist แนวปฏิรูปมี 5.2% กลุ่มคาทอลิกมี 4.3% ที่เหลืออีกประมาณ 7.3% เป็นกลุ่มแนวกลางไปจนถึงกลุ่มแนวขวา¹

การเลือกตั้งครั้งนั้นมีลักษณะสำคัญ คือ เป็นการเลือกตั้งครั้งแรกที่เกือบจะเป็นการเลือกตั้งทั่วไป และเป็นการเลือกตั้งครั้งแรกที่กลุ่มคาทอลิกเข้ามามีส่วนร่วมด้วยอย่างชัดเจน ทั้งนี้ก็เพราะมองเห็นผลประโยชน์ในทางสังคมอยู่ในฐานะที่เหนือกว่ากฎเกณฑ์ในทางศาสนา การให้สิทธิเลือกตั้งที่กว้างขวางขึ้นในขณะที่กลุ่มคาทอลิกขาดหายไปย่อมจะเสียโอกาสในหลายเรื่อง ดังนั้น การลงนามใน Gentiloni Pact จึงเป็นการยินยอมให้มีผู้สมัครรับเลือกตั้งจากกลุ่มคาทอลิกได้และให้การสนับสนุนต่อผู้สมัครกลุ่มในเสรีนิยมด้วย แต่จะต้องยอมรับในอุดมการณ์ในทางฝ่ายศาสนา เช่น การไม่ยินยอมในเรื่องการหย่า การศึกษา และกฎระเบียบของศาสนา เป็นต้น

3. ช่วงสองสงคราม : รัฐบาลที่ไร้อำนาจจนถึงยุคฟาสซิสต์

อิตาลีเริ่มต้นเข้าสู่สงครามโลกในปี ค.ศ. 1915 และถอนตัวจากสงครามอย่างไรได้ประโยชน์ทั้งในด้านดินแดนและอำนาจในทางการทูต

ในช่วงปี ค.ศ. 1918-1922 ปรากฏการณ์ทางการเมืองเปลี่ยนแปลงไป เกิดระบบพรรคในกลุ่มใหม่ที่ทำให้กลุ่มเสรีนิยมเดิมค่อยๆ หดหายไป แต่ก็ยังคงสามารถที่จะครอบครองอำนาจในทางการเมืองได้อยู่

เมื่อกลุ่มคาทอลิกเริ่มเข้ามามีบทบาทในทางการเมืองนับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1913 ผู้นำทางศาสนาไม่สามารถกำหนดบทบาทของกลุ่มคาทอลิกในทางการเมืองได้ และได้มีการจัดตั้งพรรคการเมืองโดยกลุ่มของฝ่ายสงฆ์ขึ้น นั่นคือ พระชาวเมือง Sicily ชื่อว่า Luigi Sturzo จัดตั้งพรรค PPI (The Italian Popular Party) เป็นพรรคของกลุ่มคาทอลิก แต่ไม่ใช่

¹Francois Borella, op.cit., pp. 153-154.

พรรคคาธอลิก เพราะมิได้ประกาศตนเป็นตัวแทนของฝ่ายสงฆ์หรือขึ้นกับสำนักวาติกันแต่อย่างใด เพียงแต่อาจให้ความเห็นต่อกันได้

พรรค PPI นับว่ามีชื่อเสียงเป็นที่นิยมและเป็นระบบพรรคเช่นเดียวกับพรรคสังคมนิยมอิตาลี (PSI) พรรค PPI มีบทบาทแตกต่างจากพรรคกลุ่มศาสนาอื่น ๆ ในยุโรปซึ่งมักจะเป็นพรรคเล็กๆที่ประกอบด้วยผู้นำในทางคาธอลิกและยึดมั่นในหลักศาสนาอย่างเคร่งครัด แต่พรรค PPI นั้นเป็นความเคลื่อนไหวของกลุ่มมวลชนคาธอลิกที่มีบทบาทเพื่อผลักดันทางการเมืองมากกว่าจะเป็นกลุ่มชนชั้นสูง ในการเลือกตั้งปี ค.ศ. 1919 และ 1921 พรรค PPI ได้รับคะแนนนิยมเป็นอันดับสองรองจากพรรค PSI และได้รับคะแนนเสียงถึง 21% แต่ในที่สุดก็แตกแยกและไม่สามารถมีบทบาทในทางการเมืองโดยตรงบางส่วนหันไปให้การยอมรับกลุ่มของ Mussolini ผู้นำฟาสซิสต์

ส่วนพรรค PSI ยังคงมีการรวมตัวที่มั่นคง มีแนวร่วมชัดเจน และลงมติที่จะเข้าร่วมการประชุมสมัชชาระหว่างประเทศครั้งที่ 3 ซึ่ง Lenin ได้กำหนดขึ้นด้วย ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1919 พรรค PSI กลายเป็นพรรคที่ได้รับคะแนนเสียงสูงสุดคือ 33% และเป็นพรรคอันดับหนึ่งของประเทศ¹ การประชุมสหพันธ์แรงงานหรือ CGL (General Confederation of Workers) มีผู้แทนสหพันธ์ระดับผู้นำเข้าประชุมถึง 2,000,000 คน ปี ค.ศ. 1920 การประท้วงหยุดงานทั่วไปมีผลกว้างขวาง และทำให้เกิดการเจรจาประนีประนอมกันระหว่างรัฐบาล (ซึ่งรัฐบาลขณะนั้นคือรัฐบาลชุดของนาย Giolitti) กับผู้นำสหภาพแรงงานและพรรค PSI

ในการประชุมสมัชชาพรรคระหว่างประเทศครั้งที่ 3 ซึ่งเลนินเป็นผู้จัดขึ้นในเดือนมกราคม ค.ศ. 1921 ที่เมือง Livourne พรรค PSI ได้เสนอมติการ 21 ข้อซึ่งทำให้อำนาจของพรรคแตกออกเป็น 3 ฝ่าย และทำให้เกิดการจัดตั้งพรรคคอมมิวนิสต์อิตาลี (PCI) ขึ้นในครั้งนั้น พรรค PCI เป็นพรรคที่ยอมรับแนวคอมมิวนิสต์ของเลนิน การจัดตั้งพรรคเริ่มต้นที่เมือง Naples มีแนวทางยอมรับอำนาจกองทัพและระบบสาธารณรัฐแบบโซเวียต ส่วนที่เมือง Turin กลุ่มทางเหนือมีแนวทางที่จะเป็นพรรคแรงงานที่ต้องการ

¹ Francois Borella, op.cit., pp. 153-154.

สนับสนุนให้กลุ่มแรงงานมีบทบาทในการควบคุมกิจการด้วย เมื่อพรรค PCI เข้าสู่การเลือกตั้งในปี ค.ศ. 1921 และ 1924 ได้รับคะแนนนิยม 3.5% และ 3.8% ตามลำดับ

การแยกออกไปเป็นพรรคคอมมิวนิสต์ ทำให้พรรค PSI เสื่อมอย่างยิ่งในช่วงระยะเวลาเพียงปีเดียว เพราะทำให้สูญเสียสมาชิกไปถึง 2 ใน 3 และมีสมาชิกเหลืออยู่ประมาณ 60,000 คนในปี ค.ศ. 1922¹

ก่อนที่ FASCISSTS จะขึ้นครอบครองอำนาจนี้ พรรค PSI ไม่มีแนวทางการเมืองที่ชัดเจน กล่าวคือ พรรค PSI ปฏิเสธที่จะร่วมแนวทางกับพรรค PPI ซึ่งเป็นกลุ่มคารอลิกที่มีแนวทางปฏิรูปประชาธิปไตย พรรค PSIต่อต้านระบบทุนนิยม จึงไม่ร่วมแนวทางกับกลุ่มเสรีนิยมของ Giolitti ด้วย ในช่วงการเลือกตั้งค.ศ. ๑๙๒๑ ซึ่งมีสภาพความกระจัดกระจายของกลุ่มการเมืองอยู่นั้น Matteotti ได้พยายามอีกครั้งที่จะรวมกลุ่มโซเซียลลิสต์อิตาลีให้เป็นปึกแผ่น แต่ก็เข้าไปแล้วเนื่องจาก Mussolini ได้เข้ามาครอบครองอำนาจแล้ว

4. การปกครองของฟาสซิสต์และระบบพรรคเดียว

ความตกต่ำของระบบพรรคช่วง ค.ศ. 1918 ถึง ค.ศ. 1922 หมายถึงที่มีการปกครองในระบอบของฟาสซิสต์นั่นเอง

การเข้ามาของฟาสซิสต์มิได้เริ่มต้นจากปัญหาภาวะเศรษฐกิจตกต่ำโดยตรง แต่มาจากการต่อต้านอย่างรุนแรงของชนชั้นแรงงานต่อสภาพการกดขี่ครอบงำของชนชั้นนายทุน

ในช่วงปี ค.ศ. 1919 นั้น กลุ่มนายทุนกำลังขัดแย้งและมีปัญหาเกี่ยวกับการประท้วงและนัดหยุดงานของกลุ่มแรงงานโดยทั่วไป Mussolini ได้จัดตั้งกลุ่ม Fasciste มีเครื่องแบบเสื้อสีน้ำตาลเพื่อเข้าปราบปรามกลุ่มแรงงานที่มีการประท้วง ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1921 ได้จัดตั้งพรรคฟาสซิสต์ขึ้นและลงสมัครรับเลือกตั้ง และพรรคนี้ก็ได้รับเลือกตั้งมีที่นั่งในสภา 35 คน

วันที่ 27 สิงหาคม ค.ศ. 1922 Mussolini เข้ามามีบทบาทในกรุงโรม ในวันที่ 29 ตุลาคม ค.ศ. 1922 พระเจ้า Victor-Emmanuel ได้เสนอให้ Mussolini เป็นผู้จัดตั้งรัฐบาล

¹ Francois Borella, op.cit., p. 156.

กลุ่มสหภาพแรงงานและกลุ่มโซเชี่ยลลิสต์ต่างๆ ได้พยายามคัดค้านและจัดแนวร่วมต่อต้านฟาสซิสต์โดยที่พรรคคอมมิวนิสต์ปฏิเสธการเข้าร่วมครั้งนี้

อย่างไรก็ตาม MUSSOLINI ก็สามารถจัดตั้งรัฐบาลชุดแรกขึ้นได้โดยการรวมกลุ่มกับชนชั้นนายทุนแม้ว่าพรรคฟาสซิสต์ซึ่งยังคงเป็นเสียงข้างน้อยในสภาก็ตาม ในเดือนมกราคม ค.ศ. 1923 Mussolini จัดตั้งกองกำลังฟาสซิสต์ซึ่งมีระบบเช่นเดียวกับการจัดตั้งกองกำลังทหาร

เดือนธันวาคม ค.ศ. 1923 ได้มีการวางมาตรการในสภาที่ทำให้มีการออกกฎหมายเลือกตั้งที่เป็นผลให้จำนวนที่นั่ง 2 ใน 3 ของสภากลายเป็นกลุ่มที่มีคะแนนเสียงเท่ากับ 1 ใน 4 เท่านั้น วันที่ 6 เมษายน ค.ศ. 1924 ได้มีการเลือกตั้งและกลุ่มที่ได้รับการสนับสนุนจากพรรคฟาสซิสต์ได้รับคะแนนเสียงถึง 66.4%, พรรค PPI ได้ 9%, กลุ่มพรรคโซเชี่ยลลิสต์สองกลุ่มรวมกันได้ 10.7% และพรรคคอมมิวนิสต์ ได้ 3.8%¹ นาย Matteotti ถูกฆาตกรรมหลังจากประกาศไม่ยอมรับผลการเลือกตั้ง กลุ่มสมาชิกสภา 127 คนซึ่งต่อต้านการเข้ามาของฟาสซิสต์ได้ถูก MUSSOLINI ประกาศปลดจากตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ในวันที่ 3 มกราคม ค.ศ. 1925 MUSSOLINI ประกาศให้ใช้มาตรการฟาสซิสต์ทั่วประเทศ กล่าวคือ สหภาพแรงงานและพรรคการเมืองทุกกลุ่มถูกยุบเลิกไปหมดยกเว้นพรรคฟาสซิสต์ ในปลายปี ค.ศ. 1925 อิตาลีอยู่ภายใต้ระบบพรรคเดียว การเลือกตั้งครั้งสุดท้ายในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1929 เป็นการเลือกตั้งในระบบพรรคเดียวและเป็นการลงมติเพื่อรับผู้นำ คือ DUCE เท่านั้น

พรรคฟาสซิสต์เป็นพรรคแรกพรรคเดียวที่ต่อต้านระบบปฎิวัติ แต่ระบบของฟาสซิสต์ไม่ใช่ระบบพรรคการเมือง อุดมการณ์ฟาสซิสต์นั้น Mussolini เป็นผู้กำหนดขึ้น เช่น ความหมายของรัฐเป็นเรื่องของความคิดจิตใจ เกิดจากทุกคนในชาติ พรรคคือกลุ่มผู้จงรักภักดีต่อผู้นำที่มีหน้าที่ 2 ประการ คือ รับ และถ่ายทอดแสดงออกถึงความคิดและปฎิกริยาของผู้นำ พรรคจะต้องเป็นผู้ควบคุมดูแลให้เกิดวินัยในกลุ่มไวลชน สมาชิกพรรคจึงมีบทบาทเหมือนตำรวจและทหารที่จะต้องดูแลปกป้องระบบและผู้นำ

¹Francois Borella, op.cit., p. 158.

ยี่สิบปีแห่งยุคฟาสซิสต์นั้นไม่ได้เป็นช่วงหยุดนิ่งของประวัติศาสตร์พรรคการเมืองอื่นๆ เสียทีเดียว กลุ่มพรรคฝ่ายซ้ายต่างๆยังคงพยายามดำเนินการอย่างลับๆและต่อเนื่องทั้งภายในและภายนอกประเทศ

นอกจากนั้น Mussolini และสำนักวาติกันได้มีข้อตกลงกันที่เรียกว่า The Lateran Pacts ซึ่งข้อตกลงบางข้อเป็นการ ใช้อิทธิพลในฐานะของรัฐในระบบฟาสซิสต์เข้ามามีบทบาทเหนือกว่าฐานะของคาทอลิก ทำให้กลุ่มคาทอลิกบางส่วนมีความขัดแย้งกับ Mussolini ด้วย

ในส่วนของกลุ่มอื่น เช่น กลุ่มเสรีนิยม และกลุ่มสังคมนิยม ต่างก็ยังคงมีการติดต่อกันในระหว่างผู้นำพรรคทั้งภายในและภายนอกประเทศเช่นกัน

5. ฐานะรัฐใหม่ของอิตาลีภายหลังยุคฟาสซิสต์

การต่อต้านและการต่อสู้กับพรรคฟาสซิสต์มีขึ้นอย่างชัดเจนในปี ค.ศ. 1943 Mussolini หดอำนาจลงในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1943 พระเจ้าแผ่นดินได้ทรงพยายามที่จะแก้ไขสถานการณ์ด้วยการจัดตั้งรัฐบาลในชุดนาย Badoglio แต่กลุ่มต่อต้านฟาสซิสต์ก็ได้รับชัยชนะเข้าควบคุมสถานการณ์ไว้ได้ในค.ศ. 1944

กระบวนการปลดปล่อยอิตาลีใหม่นี้มาจากการรวมตัวของพรรคการเมืองต่างๆ รวมทั้งพรรคคริสเตียนเดโมแครทซึ่งก็ได้จัดตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1943 โดยมีรากฐานมาจากกลุ่มศาสนาเป็นส่วนสำคัญ พรรคคอมมิวนิสต์รวมตัวใหม่เช่นเดียวกับพรรคสังคมนิยมซึ่งจัดตั้งใหม่อีกครั้งในปี ค.ศ. 1963 นั้นด้วย

ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1944 พรรคการเมืองที่ร่วมลงนามในการจัดตั้งแนวร่วมต่อต้านฟาสซิสต์เมื่อปีค.ศ. 1942 ซึ่งได้แก่ พรรคคอมมิวนิสต์ พรรคโซเชี่ยลลิสต์ พรรคเสรีนิยม พรรค Action Party พรรคคริสเตียนเดโมแครท และพรรคแรงงานประชาธิปไตย พรรคเหล่านี้ได้เป็นกลุ่มจัดตั้งรัฐบาล ในเดือนธันวาคม ค.ศ. ๑๙๔๕ นาย Alcide De Gasperi หัวหน้าพรรคคริสเตียนเดโมแครทได้เป็นหัวหน้ารัฐบาล

ในวันที่ 2 มิถุนายน ค.ศ. 1946 ได้มีการลงประชามติในเรื่องการยกเลิกสถาบันกษัตริย์และเปลี่ยนไปสู่ระบบสาธารณรัฐ ผลการลงมติดังกล่าวได้ลงมติให้คงสถาบัน

ดังกล่าวไว้ แต่เสียงส่วนใหญ่ซึ่งเป็นแถบทางเหนือ และภาคกลางได้ลงมติเปลี่ยนเป็นสาธารณรัฐ ด้วยคะแนนเสียง 55.3% ต่อ 44.7% อิตาลีจึงเปลี่ยนไปสู่ระบอบสาธารณรัฐ ส่วนการลงมติจัดตั้งรัฐสภาเพื่อร่างรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐนั้น พรรคคริสเตียนเดโมแครทได้รับคะแนนเสียงมากเป็นอันดับแรก โดยมีพรรคคอมมิวนิสต์และพรรคโซเชี่ยลลิสต์เป็นอันดับสองที่มีน้ำหนักเท่าเทียมกัน ส่วนพรรคอื่นๆเป็นอันดับรอง ๆ ลงไป¹

รัฐธรรมนูญฉบับวันที่ 24 ธันวาคม ค.ศ. 1947 ได้กำหนดรูปแบบรัฐสภาแห่งสาธารณรัฐ ประกอบด้วยสองสภา คือสภาสูงและสภาล่าง ทั้งสองสภามาจากระบบการเลือกตั้งโดยมีเขตเลือกตั้งที่แตกต่างกัน รัฐบาลจะต้องได้รับความไว้วางใจจากทั้งสองสภา ซึ่งเป็นสภาที่มีองค์ประกอบของสมาชิกในลักษณะเดียวกัน มาตราที่ 49 ของรัฐธรรมนูญกำหนดให้ประชาชนทุกคนมีสิทธิที่จะเข้าร่วมเป็นสมาชิกและแข่งขันโดยวิถีทางประชาธิปไตยในการกำหนดทิศทางการเมืองของชาติ ข้อกำหนดดังกล่าวมีลักษณะเปิดกว้างมาก ทั้งนี้ก็เพื่อเน้นถึงความสำคัญของพรรคการเมืองในระบบเสรีนิยมและห้ามการมีระบบพรรคการเมืองแบบพรรคเดียวผูกขาด ในปีค.ศ. 1974 ได้มีกฎหมายเพิ่มเติมในเรื่องการเงินของพรรคการเมืองโดยระบุให้พรรคการเมืองที่ได้รับที่นั่งในสภาสามารถได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐได้ โดยคิดเฉลี่ยตามคะแนนเสียงที่ได้รับ แต่การดำเนินการตามกฎหมายฉบับนี้ค่อนข้างรอบคอบ ล่าช้า

ระบบการเลือกตั้งนับว่ามีลักษณะยุ่งยากซับซ้อนอย่างยิ่ง นับตั้งแต่ปีค.ศ. 1976 เป็นต้นมา อายุของผู้มีสิทธิเลือกตั้งเริ่มจากอายุ 18 ปี ในระดับสภาผู้แทนราษฎรหรือสภาล่างใช้ระบบคะแนนเฉลี่ยจัดสรรจำนวนที่นั่งในสภา ยกเว้นผู้แทนเขต Val d'Aoste ซึ่งมีผู้แทนได้หนึ่งคนโดยใช้ระบบคะแนนสูงสุดเป็นเกณฑ์ ส่วนการคิดคะแนนระบบสัดส่วน ก็คือ การจัดสรรจำนวนที่นั่งตามสัดส่วนคะแนนเสียงที่ได้รับในแต่ละเขต เศษจำนวนที่นั่งที่เหลือจะนำมารวมเป็นคะแนนกลางและนำเศษของคะแนนที่เหลือมาคำนวณจัดสรรอีกครั้งหนึ่ง พรรคที่จะได้รับที่นั่งเพิ่มจากเศษคะแนนเฉลี่ยที่เหลืออีกนั้นจะต้องเป็นพรรคที่ได้รับที่นั่งไว้แล้วอย่างน้อยหนึ่งที่นั่ง และเป็นพรรคที่ได้รับคะแนนเสียงรวมแล้วไม่ต่ำกว่าสามเสียง

¹Francois Borella, op.cit., p. 160.

ทั่วประเทศ การจัดสรรที่หนึ่งตามคะแนนที่เหลือเศษนี้จะเริ่มจัดให้ตามลำดับรายชื่อของแต่ละกลุ่มที่เหลืออยู่ ถ้ายังมีที่นั่งเหลืออยู่อีกก็จะจัดให้กับกลุ่มที่ยังมีคะแนนเศษเหลืออยู่มากที่สุดตามลำดับอีก ในทางปฏิบัติ วิธีการคิดคำนวณและจัดสรรยังคงยุ่งยากกว่านี้อีก

ส่วนสมาชิกสภาสูงได้รับเลือกตั้งจากการแบ่งเขตระดับภูมิภาค เขตเลือกตั้งสภาสูงคือเขตแขวง (Region) ซึ่งมีผู้แทนได้เขตละหนึ่งคน ถ้าได้รับคะแนนเสียงสูงสุดเกิน 65% ของผู้มาใช้สิทธิก็จะได้รับเลือกตั้งทันที ถ้าไม่ได้ก็จะใช้ระบบการคิดคะแนนแบบ HONDT (คือการรวมคะแนนแต่ละคนที่ได้รับในแต่ละกลุ่ม แล้วคิดรวมเป็นร้อยละของคะแนนรวมทั้งหมด ใครได้คะแนนสูงสุดในแต่ละกลุ่มรายชื่อก็จะได้รับเลือกไปตามลำดับคะแนน

6. ผลกระทบจากสภาวะทางเศรษฐกิจและสังคม

ในแง่เศรษฐกิจ ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 แล้ว อิตาลีได้เปลี่ยนแปลงไปสู่รูปแบบใหม่อย่างมากมาย ภายหลังจากฟื้นฟูประเทศหลังสงคราม ช่วงปีค.ศ. 1960 เป็นต้นมา อิตาลีเริ่มเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจยุคใหม่ นั่นคือยุคแห่งอุตสาหกรรม ในขณะที่ในด้านเกษตรกรรม ในเขตชนบทมีปัญหอย่างรุนแรง โดยเฉพาะบริเวณทางใต้ของประเทศ ช่วงปีค.ศ. 1960 ถึงปีค.ศ. 1972 ผลผลิตทางการเกษตรแห่งชาติลดลงกว่าครึ่ง ประชากรในภาคเกษตรกรรมอิตาลีนั้นมีจำนวนสูงถึง 15.3% ของประชากรในภาคเกษตรกรรมของ EEC หรือประชาคมเศรษฐกิจยุโรป ทั้งหมด

ในภาคอุตสาหกรรมแบบทุนนิยมมีการพัฒนาไปอย่างมาก ทั้งในแง่ทุนนิยมแบบผสมทุนนิยมภาครัฐบาล หรือภาคเอกชน หรือบริษัทข้ามชาติก็ตาม (ที่เด่นที่สุดก็คือ กลุ่ม IRI หรือ Institute of Industrial Reconstruction ซึ่งเป็นบริษัทที่มีเงินลงทุนเป็นอันดับที่ 14 ของโลกในปีค.ศ. 1974 เท่าเทียมกับ IBM และ General Electric ขณะนั้น) อย่างไรก็ตาม อัตราคนว่างงานก็ยังไม่เคยลดลงและยังไม่สามารถแก้ไขได้ การอพยพของแรงงานอิตาลีเดินทางไปสู่ประเทศใกล้เคียง โดยเฉพาะแรงงานจากตอนใต้ไปสู่เยอรมัน, สวิตเซอร์แลนด์ และฝรั่งเศส ยังคงมีอยู่ต่อไปในระดับคงที่

ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำในปีค.ศ. 1974 ได้มีผลกระทบอย่างรุนแรงกับประเทศที่ไม่ได้มีการเตรียมการในเรื่องทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะในประเทศระบบทุนนิยม

ลักษณะเด่นอีกประการหนึ่งในทางสังคมของอิตาลี ก็คือ บทบาทและการเคลื่อนไหวของสหภาพแรงงาน กลุ่มแรงงานที่สำคัญมีสามกลุ่มคือ กลุ่มสหพันธ์แรงงานอิตาลี หรือ CGIL (Confederazione Generale Italiana dei Lavoratori) ซึ่งมีแนวร่วมอยู่กับพรรคคอมมิวนิสต์ (Catholic trade union organization) มีสมาชิกกว่า 1.5 ล้านคน และกลุ่มที่สามคือ สหภาพแรงงานอิตาลี หรือ UIL (Unione Italiana del Lavoro) เป็นแนวร่วมเดียวกับพรรคโซเชี่ยลเดโมแครทและพรรคริบบริกัน (Trade union association of the Center-Left, including Socialists, Social Democrats and Republicans) มีสมาชิกประมาณ 800,000 คน กลุ่มแรงงานทั้งสามกลุ่มนี้ได้ร่วมกันจัดตั้งสหพันธ์แนวร่วมขึ้นอีกในปีค.ศ. 1972 และสามารถสร้างฐานอำนาจต่อรองนายกรัฐมนตรีได้ในระดับภาครัฐและภาคเอกชน การประท้วงจะมีน้ำหนักมากและมีผลกระทบกว้างไกล ไปถึงสหรัฐอเมริกาและอังกฤษด้วย แม้ว่าปรากฏการณ์นี้จะไม่นับว่าเป็นรูปแบบของการปฏิวัติแห่งยุคศตวรรษที่ยี่สิบก็ตาม

ปัญหาของอิตาลีที่สำคัญประการหนึ่ง ก็คือ ปัญหาความแตกต่างอย่างรุนแรงระหว่างระดับความเจริญภาคเหนือและภาคใต้ รวมทั้งแผนพัฒนาภาคใต้ที่ล้มเหลว นับเป็นปัญหาที่ฝังรากลึกมาโดยตลอด

7. การรวมตัวที่ไม่ต่อเนื่อง : ระบบพรรคนับตั้งแต่ปีค.ศ. 1947

สงครามเย็นได้ทำให้การรวมตัวของกลุ่มต่างๆหยุดชะงักลง เดือนพฤษภาคม ค.ศ.1947 พรรคคอมมิวนิสต์ถูกตัดออกจากพรรคครัฐบาลชุดของนาย Gasperi ความเคลื่อนไหวจากเมือง Salerno ที่ทำให้พรรค PCI เปลี่ยนมาเป็นพรรคมวลชนในระดับชาติ

กลุ่มพรรค Socialiste ก็แยกตัวเช่นกัน คือ กลุ่มแนวปฏิรูปนำโดยนาย Saragat สนับสนุนรัฐบาลของนาย Gasperi และจัดตั้งพรรค Italian Social Democratic Party (PSDI, Partito Socialista Democratico Italiano) ส่วนกลุ่มที่นำโดย Nenni สนับสนุนการรวมกับพรรคคอมมิวนิสต์ยังคงใช้พรรคเดิม ดังนั้น ในปีค.ศ. 1948 พรรค PCI และPSI ได้รวมกันในการเลือกตั้ง แต่ก็มิได้ประสพผลสำเร็จมากนัก ในทางตรงข้าม การเลือกตั้งในปีค.ศ. 1948 ดังกล่าวนี้ได้ทำให้พรรคคริสเตียนเดโมแครทได้รับคะแนนเสียงดีขึ้น คือได้ 4.8% ของเสียงในสภา และได้รับที่นั่งเสียงข้างมากเกินครึ่งในสภาด้วย พรรคคริสเตียน

เดโมแครทกลายเป็นพรรคจัดตั้งรัฐบาล และเป็นพรรคหัวหน้ารัฐบาลมาตลอดกว่าสามสิบ-
ห้าปี นับว่าเป็นพรรคแกนนำในการปกครองอิตาลี

การเมืองอิตาลีในระยะนี้แบ่งได้เป็น ๓ ช่วงอย่างชัดเจน คือ

- ค.ศ. 1947-1963 เป็นช่วงการปกครองภายใต้แกนนำสำคัญของพรรค DCI โดยมีแนวร่วมของกลุ่มกลางขวา กลุ่ม Social Democratic, Republican และ Liberal ยกเว้นกลุ่มซ้ายจัด คือ PCI และ PSI และกลุ่มขวาจัด คือ กลุ่ม Monarchistes และ Neo-Fascistes

- ค.ศ. 1963-1976 เป็นช่วงการปกครองภายใต้การนำของพรรค DCI เช่นเดิม แต่มีแนวร่วมของกลุ่มกลางซ้าย คือ พรรค PSI, Social Democratic และ Republican ยกเว้นกลุ่มคอมมิวนิสต์, กลุ่ม Liberal และกลุ่มขวาจัด

- จากปีค.ศ. 1976 เป็นช่วงของรัฐบาลพรรค DCI พรรคเดียว แต่ด้วยคะแนนไว้วางใจจากพรรค PCI และพรรคอื่นๆยกเว้นพรรคกลุ่มซ้ายจัดและขวาจัด การผสมผสานระหว่างกลุ่มพรรคคอมมิวนิสต์เข้ามาในกลุ่มคริสเตียนเดโมแครทนั้นได้ถูกจัดเตรียมขึ้นและมีข้อตกลงร่วมกันเมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม ค.ศ. 1977 ซึ่งเป็นการตกลงร่วมกันของหกพรรคผู้ก่อตั้งสาธารณรัฐขึ้น (กลุ่มพรรคร่วมจัดร่างรัฐธรรมนูญ) และได้รับความยินยอมในสภา มีการตกลงร่วมกันในนโยบายอีกครั้งในวันที่ 7 มีนาคม ค.ศ. 1978¹

กลุ่มเสี่ยงส่วนใหญ่กลุ่มนี้ประสบกับปัญหาการใช้ความรุนแรงจากปฏิบัติการกลุ่มซ้ายจัดหรือกองทัพแดง นั่นคือ การจับตัวผู้นำพรรค DCI คือนาย Aldo Moro และถูกฆาตกรรมในวันที่ 9 พฤษภาคม ค.ศ. 1978 ต่อมา ประชานิธิได้ลาออกเนื่องจากข้อกล่าวหาทุจริต รัฐบาลชุดนี้ได้สิ้นสุดลงเมื่อพรรคคอมมิวนิสต์ต้องถอนตัวออกจากการสนับสนุนรัฐบาล การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในวันที่ 3 มิถุนายน ค.ศ. 1979 พรรค PCI ได้คะแนนนิยมน้อยลง ส่วนพรรค DCI ยังคงได้เท่าเดิม โดยมีกลุ่มเสรีนิยมแนวเก่าเข้ามามากขึ้น คะแนนเสียงที่ได้รับนั้นมีลักษณะไม่ชัดเจน การจัดตั้งรัฐบาลจึงมีลักษณะดังนี้ คือ พรรค DCI เป็นพรรคจัดตั้งรัฐบาลผสม ร่วมกับ Social-Democratic, Liberal, Republican และ Socialist คือรัฐบาลแนวกลางขวากับกลางซ้าย

¹Francois Borella, *op.cit.*, p. 164.

เดือนมิถุนายน ค.ศ. 1981 พรรค DCI ประสบกับปัญหาคะแนนเสียงตกต่ำลงอีก ต้องถอนตัวจากการเป็นผู้จัดตั้งรัฐบาลเป็นครั้งแรกนับตั้งแต่ปีค.ศ. 1945 เป็นต้นมาผู้นำของ พรรค Republican คือ G.Spadolini จึงได้เป็นผู้จัดตั้งรัฐบาลผสมทุกฝ่ายจากกลุ่มพรรคร่วม ร่างรัฐธรรมนูญ ยกเว้นพรรค PCI ทำให้เป็นรัฐบาลผสม 5 พรรคเกิดขึ้นในอิตาลี รัฐบาลผสม 5 พรรคนี้สามารถดำเนินต่อเนื่องไปได้ 3 ชุด และประสบผลสำเร็จในการรักษาความมั่นคงของรัฐต่อต้านการใช้ความรุนแรงจากกลุ่มซ้ายจัดและขวาจัด แต่ในแง่กลไกในระบบ พรรคและระบบสภาแล้วก็นับว่าเป็นระบบที่ไม่มั่นคง พรรค PSI ซึ่งมีเลขาธิการพรรคคนสำคัญ คือ Bettino Craxi ได้พยายามเข้ามาบีบบทบาทเป็นผู้นำและสามารถทำให้ต้องยุบสภา ในที่สุด

วันที่ 2 มิถุนายน ค.ศ. 1983 ผลการเลือกตั้งครั้งนี้ คือ พรรค DCI ได้คะแนนตกต่ำที่สุดนับตั้งแต่ปีค.ศ. 1945 เป็นต้นมา พรรค PCI ก็ได้คะแนนลดลงเช่นกัน ในขณะที่ PSI และพรรคเล็กๆอื่นๆ ได้คะแนนมากขึ้น ดังนั้น รัฐบาลชุดที่ 44 แห่งสาธารณรัฐอิตาลี จึงมีผู้นำรัฐบาลที่มาจากพรรคโซเชียนลิสต์เป็นครั้งแรก นั่นก็คือ Bettino Craxi การจัดตั้งรัฐบาลผสมก็ยังคงเป็นรัฐบาลผสม 5 พรรคเช่นเดิม ส่วนพรรคฝ่ายค้านคือ PCI, กลุ่ม Padical, กลุ่มขวาจัด และกลุ่มซ้ายจัด

อย่างไรก็ตาม การจัดกลุ่มพรรคการเมืองมองได้ไม่ยากนัก เพราะแยกได้เป็นสอง แนวโน้มคือแนวซ้ายและแนวขวา จากซ้ายจัดจนถึงขวาจัด ในปีค.ศ. 1976 ผู้แทนในสภาประกอบด้วย 9 พรรคระดับชาติและ หนึ่งพรรคระดับภูมิภาค ดังนี้คือ พรรค Proletarian Democratic, Communist Party, Socialist Party, Radical, Social Democratic, Republican, Christian Democratic, Liberal, Extreme Fight และ Monarchist

ในปีค.ศ. 1946 กลุ่มแนวซ้ายมีคะแนนเสียงประมาณ 40% ในจำนวนนี้ ครั้งหนึ่งมาจากพรรคคอมมิวนิสต์ อีกครั้งหนึ่งมาจากพรรคโซเชียนลิสต์ ในปีค.ศ. 1976 กลุ่มแนวซ้ายมีคะแนนเสียงประมาณ 44% แต่คะแนนเสียงจากพรรคโซเชียนลิสต์มีอยู่เพียงหนึ่งในสี่และส่วนที่เหลือพรรคคอมมิวนิสต์ได้รับเพิ่มมาอีกมากกว่า 70% ในช่วงเดียวกันนี้พรรคคริสเตียนเดโมแครทได้รับคะแนนเสียงเพิ่มจาก 65.2% มาเป็น 38.7% ถ้าพิจารณากลุ่มคะแนนเสียงในปีค.ศ. 1946 ก็จะเห็นว่ากลุ่ม PC, PS และ DC มีคะแนนเสียงรวมกันได้ถึง 75% แต่

ในสามสิบปีต่อมา จะเห็นว่าคะแนนเสียงลดหายไปเหลืออยู่ 3 ใน 4 ของคะแนนเดิมที่เคยได้ และมาจากเพียงสองพรรครวมกันเท่านั้น คือ พรรค PC และ DC

นอกจากนั้น ถ้าวิเคราะห์ประเภทพรรคการเมืองจากพื้นฐานในทางประวัติศาสตร์ และแนวความคิดนั้น ก็จะเห็นว่ามีส่วนสองกลุ่ม คือกลุ่มคาทอลิก หรือกลุ่มศาสนา กับกลุ่มนอกรวงศาสนา กลุ่มศาสนาได้แก่ พรรค Italian Christian Democratic, Monarchist (MSI-DN) และ South Tyrolian ส่วนกลุ่มนอกรวงศาสนาได้แก่ กลุ่มซ้ายจัด, PCI, PSI, PSDI, PRI, PLI, และกลุ่ม Radicals การรวมตัวเป็นสองกลุ่มเช่นนี้เห็นได้ชัดในช่วงปีค.ศ. 1946 ถึงปีค.ศ.1972 ในประเด็นเกี่ยวกับปัญหาการหย่าร้างและการทำแท้ง กฎหมายเกี่ยวกับการหย่าร้างซึ่งเป็นข้อเสนอของพรรค DCI โดยมีเลขาธิการพรรค คือ A.Fanfani ได้นำมาเสนอขอประชามติในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1974 ซึ่งกลุ่มนอกรวงศาสนาได้ลงมติเห็นชอบและได้รับคะแนนเสียงข้างมากชัดเจน คือ 49.1% ต่อ 40.9% เป็นผลให้เห็นชัยชนะที่ชัดเจนของพรรค PCI และกลุ่มแนวร่วมนอกรวงศาสนา (Anti-clericalism)

บางพรรคได้พยายามจัดตั้งแนวร่วมของกลุ่มนอกศาสนาเพื่อดำเนินกับพรรคใหญ่สองพรรค คือ พรรค DCI และ PCI แต่ก็ไม่ประสบผลสำเร็จ

โดยสรุปแล้ว ระบบหลายพรรคของอิตาลีซึ่งมีลักษณะการจัดกลุ่มแนวเดิม, มีรัฐบาลที่ไม่มั่นคง และคณะรัฐมนตรีซึ่งมักจะเป็นคนเดิมในกลุ่มเดิมของแต่ละพรรค การเพิ่มจำนวนพรรคการเมืองซึ่งต่างก็มีแนวโน้มเข้าสู่สองแกนใหญ่ คือ พรรคคอมมิวนิสต์ และพรรคคริสเตียนเดโมแครท แต่พรรคทั้งสองกลับมิได้มีลักษณะการแข่งขันต่อสู้กันระหว่างสองแกน เพราะต่างก็ค่อยๆ โน้มที่จะเข้าหากันมากกว่า ระบบพรรคการเมืองหลายพรรคในอิตาลีจึงดูเหมือนจะมุ่งเข้าสู่ความเป็นเอกภาพด้วยการ โน้มเข้าหากันระหว่างสองแกนหลักนั้น

การปรับสร้างระบบเศรษฐกิจและการเมือง

การฟื้นตัวทางเศรษฐกิจในอิตาลีเป็นผลกระทบที่มาจากระดับระหว่างประเทศ เป็นสำคัญ อิตาลีเป็นประเทศที่เข้าร่วมลงนามในสนธิสัญญาระหว่างประเทศที่สำคัญก็คือ การจัดตั้งองค์การสนธิสัญญาแอตแลนติกเหนือ (North Atlantic Treaty Organization NATO) และสนธิสัญญา ซึ่งจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (European Economic Community - EEC) การที่อิตาลีได้เป็นหนึ่งในประเทศร่วมลงนามก่อตั้งสนธิสัญญาดังกล่าวทั้งสองฉบับแสดงให้เห็นว่าอิตาลีนั้นได้รับการยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มประเทศยุโรปตะวันตกทั้งในเชิงเศรษฐกิจและการเมือง

การที่อิตาลีมีพรรคการเมืองทั้งแนวซ้าย, ขวาและแนวกลางที่มีส่วนในการจัดตั้งรัฐบาลผสมอยู่ด้วย ทำให้แม้ว่าในระดับภายในประเทศจะมีรัฐบาลผสมที่อ่อนแอก็จริง แต่ในระดับระหว่างประเทศแล้ว อิตาลีสามารถมีแนวร่วมทางการเมืองกับกลุ่มประเทศสองค่ายใหญ่ คือ แนวร่วมในกลุ่มประเทศที่มีสหรัฐอเมริกาเป็นผู้นำ และกลุ่มประเทศที่มีสหภาพโซเวียตเป็นผู้นำ

นโยบายทางการค้าของอิตาลีจะยึดถือแนวนโยบายการค้าเสรี (free trade) และเปิดกว้างในแบบอเมริกา แม้ว่าจะมีพรรคคอมมิวนิสต์และพรรคสังคมนิยมอิตาลีได้เป็นพรรคร่วมรัฐบาลด้วย แต่พรรคสังคมนิยมอิตาลี (PSI) ไม่ได้ยึดถือนโยบายสังคมนิยมแบบปิดตามต้นแบบของโซเวียตและมีอิสระในแนวทางการเมืองที่เป็นของตนเองไม่ผูกมัดกับนโยบายสังคมนิยมแบบโซเวียต เช่นเดียวกับพรรคคอมมิวนิสต์อิตาลี (PCI) ก็ไม่ได้มีแนวทางเศรษฐกิจเหมือนกับในโซเวียต พรรคการเมืองเหล่านี้ได้ถูกปราบปรามลงในยุคฟาสซิสต์ และรวมตัวกันจัดตั้งรัฐบาลภายหลังยุคเผด็จการ จึงยังคงเห็นชอบกับการปรับเปลี่ยนในแนวทางประชาธิปไตย ทั้งยังได้รับร่วมลงนามในสนธิสัญญา NATO กับสหรัฐอเมริกา แนวคิดครอบงำในระบบเศรษฐกิจจึงมาจากสหรัฐอเมริกา มากกว่า

ในด้านการค้าระหว่างประเทศ อิตาลีไม่มีแหล่งทรัพยากรสำคัญในเชิงเศรษฐกิจ เช่น น้ำมัน แร่เหล็กหรือถ่านหินก็ตาม แหล่งค้าขายสำคัญของอิตาลีคือ กลุ่มประเทศยุโรปตะวันตกและแถบอเมริกาเหนือ เนื่องจากในภูมิภาคอื่นๆ ที่สำคัญมักจะเป็นของประเทศอื่นๆ ที่มีอิทธิพลครอบงำมาตั้งแต่อดีตแล้ว เช่น กลุ่มละตินอเมริกา ซึ่งเป็นเขตเศรษฐกิจสำคัญของสหรัฐอเมริกา กลุ่มประเทศแถบเอเชียและแอฟริกา เป็นเขตอิทธิพลของอังกฤษและฝรั่งเศสซึ่งเพราะเคยเป็นประเทศอาณานิคมมาก่อน อิตาลีจึงมีลูกค้าสำคัญก็คือ ในกลุ่มประเทศยุโรปตะวันตกและอเมริกาเหนือ ซึ่งเป็นผลมาจากการที่ได้ร่วมลงนามในสนธิสัญญาสำคัญสองฉบับที่ได้กล่าวมาแล้ว คือ NATO และ EEC นั้นเอง

ในระบบอุตสาหกรรมนั้น ธุรกิจสำคัญก็คือการผลิตสินค้าส่งออก การที่อิตาลีจะประสบผลสำเร็จในธุรกิจด้านนี้ได้หรือไม่อย่างไร จึงขึ้นอยู่กับสภาพของลูกค้าของอิตาลีที่เป็นตัวกำหนดที่สำคัญนั่นเอง หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ ยุโรปตะวันตกและอเมริกาเหนือ คือตลาดการค้าที่เป็นตัวกำหนดธุรกิจของอิตาลี ดังนั้น การผลิตสินค้าและบริการต่างๆ ตลอดจนลักษณะการดำเนินธุรกิจของอิตาลีจึงมุ่งถึงเป้าหมาย คือ ตลาดในยุโรปตะวันตก และอเมริกาเหนือดังได้กล่าวมาแล้ว トラบใดที่การรวมตัวของกลุ่มสหภาพยุโรปและนาโต้ยั้งเข้มแข็งก็มีผลให้ฐานะทางเศรษฐกิจของอิตาลีได้รับการสนับสนุนอย่างมั่นคงด้วยเช่นกัน

วิเคราะห์ระบบการเมืองการปกครองอิตาลี

กระบวนการรวมประเทศในอิตาลี (Risorgimento) เป็นเหตุการณ์สำคัญที่ทำให้ประเทศอิตาลีเป็นปึกแผ่นขึ้น แต่เหตุการณ์นี้ก็ไม่ได้ทำให้ประเทศอิตาลีรวมตัวกันอย่างแน่นแฟ้นเลยไม่ว่าในด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง

ในด้านเศรษฐกิจจะเห็นได้ว่า ภูมิภาคแถบเหนือและแถบทางใต้มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน แถบเหนือเป็นเขตอุตสาหกรรมและมีธุรกิจขนาดใหญ่ระดับข้ามชาติ ในขณะที่ทางใต้เป็นเขตเกษตรกรรมและมีรายได้ของประชากรอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าทางเหนืออย่างมาก

ในด้านสังคมก็เช่นกัน คนทางเหนือนับจากกรุงโรมขึ้นไปเป็นกลุ่มคนในวัฒนธรรมแบบยุโรปตะวันตก ในขณะที่คนทางใต้เป็นกลุ่มคนในวัฒนธรรมแถบเมดิเตอร์เรเนียน สำเนียงและภาษาที่ใช้ก็แตกต่างกัน ทางเหนือมีชีวิตความเป็นอยู่แบบสังคมเมืองเป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่ทางใต้เป็นสังคมชนบทมากกว่า ความแตกต่างทางสังคมนี้เกิดจากสภาพทางภูมิศาสตร์เป็นสำคัญ (ดูเรื่องภูมิศาสตร์) การรวมกันเป็นประเทศอิตาลีจึงเป็นผลมาจากประวัติศาสตร์ดังที่ได้ศึกษามาแล้วในเรื่องประวัติศาสตร์อิตาลีนั่นเอง

ในด้านการเมืองนั้น อิตาลีเป็นประเทศตัวอย่างของการมีรัฐบาลผสมที่อ่อนแอ มีระบบพรรคการเมืองหลายพรรคไม่มีระบบเสียงข้างมากที่มั่นคงถาวรในสภา การรวมตัวในทางการเมืองเป็นไปเพื่อผลทางการเมืองชนิดที่เรียกว่าวันต่อวัน (day-to-day politics) นโยบายของรัฐบาลไม่มีความมั่นคงชัดเจนทุกอย่างขึ้นอยู่กับความต้องการประสานประโยชน์ แสวงหาแนวร่วมจากทุกฝ่าย ไม่มีสถาบันทางการเมืองใดที่จะเป็นหลักมั่นคงไม่ว่าในระดับรัฐสภา รัฐบาล และพรรคการเมือง และยิ่งกว่านั้นก็คือ นายกรัฐมนตรีไม่มีฐานะเข้มแข็งในทางการเมือง บทบาทสำคัญของนายกรัฐมนตรีก็คือ การต่อรองประสานประโยชน์ของพรรคการเมืองต่างๆ และไม่มีสิ่งใดที่จะรับรองได้ว่า รัฐบาลจะอยู่ได้นานเท่าไร การออกกฎหมายของรัฐสภาแต่ละฉบับต้องอาศัยการต่อรองเพื่อให้ได้เสียงข้างมากในแต่ละเรื่อง (ระบบเช่นนี้เรียกว่า trasformisms)

ที่จริงนั้น ระบบรัฐสภาของอิตาลีไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรนับตั้งแต่การมีรัฐธรรมนูญมาตั้งแต่ปี ค.ศ.1870 และเป็นส่วนที่ทำให้การปกครองในระบบเผด็จการยุคฟาสซิสต์เกิดขึ้นมาและประสบความสำเร็จ ได้รับการยอมรับจากประชาชนอย่างกว้างขวาง แต่เนื่องจากกลุ่มฟาสซิสต์ได้ตัดสินใจเป็นพันธมิตรกับกลุ่มนาซีในสงครามโลกครั้งที่สองและเป็นฝ่ายแพ้สงคราม จึงทำให้การปกครองยุคฟาสซิสต์ต้องสิ้นสุดลงโดย

ปรีชาด้วย พรรคการเมืองที่เคยถูกกลุ่มฟาสซิสต์กวาดล้างทั้งหมดจึงสามารถรวมตัวกัน
เข้ามาสู่ระบบรัฐสภาอีกครั้งได้ หลังจากสงครามโลก จะเห็นได้ว่าระบบฟาสซิสต์นั้น
มิได้พ่ายแพ้ในเวทีการเมืองโดยตรง แต่ถูกขจัดไปด้วยเหตุผลของการแพ้สงคราม แนว-
คิดฟาสซิสต์ยังคงมีผู้นิยมอยู่ และเป็นกลุ่มการเมืองที่มีปรากฏอยู่ในเวทีมาจนทุกวันนี้
เช่นเดียวกับกลุ่มการเมืองทั้งแนวซ้ายจัดขวาจัดและกลุ่มที่เกิดขึ้นมาตั้งแต่ยุคแรกของการ
การรวมอิตาลีก็ยังคงมีปรากฏเช่นนี้มาตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน โดยไม่มีแนวโน้มว่าพรรค
การเมืองต่างๆ จะพยายามรวมกันให้เป็นกลุ่มเป็นก้อนมากขึ้นกว่าเดิมเลย

อย่างไรก็ตาม เมื่อมองจากฐานะทางเศรษฐกิจแล้ว อิตาลีกลับมีการพัฒนาทาง
ด้านเศรษฐกิจที่ทัดเทียมกับกลุ่มประเทศในยุโรปตะวันตกได้ทั้งที่มีรัฐบาลผสมที่อ่อน-
แอมาโดยตลอด ส่วนหนึ่งมาจากผลของการเป็นประเทศแพ้สงครามเช่นเดียวกับ
เยอรมัน แต่ว่าในยุคฟาสซิสต์ซึ่งมีรัฐบาลเผด็จการที่มีอำนาจผูกขาดทั้งในทางเศรษฐกิจ
สังคมและการเมือง รัฐบาลฟาสซิสต์ได้จัดตั้งหน่วยงานที่เข้ามาฟื้นฟูเศรษฐกิจที่เรียกว่า
สถาบันฟื้นฟูอุตสาหกรรม (Istituto per la Ricostruzione Industriale - IRI) และ
สามารถจัดการแก้ไขปัญหาธนาคารและเศรษฐกิจล้มละลายได้ นับว่ารัฐบาลเผด็จการ
ฟาสซิสต์นั้นได้เกิดขึ้นมาจากความอ่อนแอของระบบพรรคการเมืองแนวเสรีนิยมและ
แนวซ้ายที่ได้มีอยู่ก่อนหน้ายุคฟาสซิสต์นั่นเอง

ในทางการเมืองนั้น การที่มีพรรคหลายพรรคและเป็นรัฐบาลผสมหลายพรรค
นั้นทำให้การเมืองในอิตาลีมีลักษณะที่แตกต่างจากการเมืองในสหรัฐอเมริกา กล่าวคือ
อิตาลีมีระบบรัฐบาลผสมที่อ่อนแอ ทำให้อำนาจรัฐสภาเข้มแข็ง การดำเนินนโยบาย
ทางการเมืองของรัฐบาลต้องอาศัยการต่อรองกับสภา, กลุ่มนอกรัฐสภา เช่น สหภาพแรง-
งาน, ข้าราชการประจำ, กลุ่มผลประโยชน์, กลุ่มธุรกิจเอกชน และกลุ่มทางสังคมต่างๆ
ด้วย การใช้อำนาจขুবสภาจึงไม่ใช่อาวุธสำคัญของรัฐบาลที่จะนำไปใช้ถ่วงดุลย์กับ
รัฐสภา รัฐบาลจะใช้การตัดสินใจด้วยผลการเลือกตั้งเหมือนกับระบบสองพรรคใหญ่ใน
อังกฤษไม่ได้ ดังนั้น แม้ว่าฝ่ายรัฐบาลจะตัดสินใจขুবสภาก็คงจะไม่ได้ทำให้มีความ

แตกต่างในทางการเมืองเกิดขึ้นได้ รัฐบาลก็ยังคงต้องมาจากการรวมกลุ่มของพรรคการเมืองประมาณ 4 ถึง 5 พรรคเช่นนี้ตลอดมา

อย่างไรก็ตาม รัฐบาลหลายพรรคในอิตาลีนี้ทำให้พรรคการเมืองมีความสำคัญ เพราะแต่ละพรรคอาศัยการสนับสนุนจากกลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มทางสังคมต่างๆ นอกสภาการเจรจาต่อรองของรัฐบาลจึงหมายถึงการผสมผสานนโยบายและประสานประโยชน์จากหลายฝ่าย สอดคล้องกับสภาพสังคมที่มีลักษณะหลากหลายแตกต่างกัน ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั่นเอง

นอกจากลักษณะของรัฐบาลผสมที่ไม่มั่นคงแล้ว ภายในพรรคการเมืองเองก็ไม่มีความมั่นคง สมาชิกสภาอาจลงคะแนนลับเพื่อหลีกเลี่ยงไม่ทำตามมติของพรรคก็ได้ รวมทั้งยังสามารถเสนอร่างกฎหมายที่ไม่ใช่ร่างกฎหมายที่เกี่ยวกับการเงินการคลังก็ได้ ด้วยเช่นกัน ลักษณะเช่นนี้ทำให้รัฐสภาอิตาลีค่อนข้างเป็นอิสระอย่างมาก นอกจากนั้น ประธานาธิบดีของอิตาลีไม่ได้มาจากการเลือกตั้งโดยตรงแต่มาจากการเลือกตั้งของสองสภา ซึ่งแสดงให้เห็นว่ารัฐสภาอิตาลีมีฐานะอำนาจที่สำคัญมากกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับสหรัฐอเมริกา และอังกฤษ กล่าวคือ ประธานาธิบดีในสหรัฐอเมริกาซึ่งมีฐานะเป็นประมุขฝ่ายบริหารนั้นมาจากการเลือกตั้งโดยตรง ส่วนนายกรัฐมนตรีอังกฤษ ซึ่งเป็นหัวหน้าคณะรัฐบาลก็มาจากหัวหน้าพรรคเสียงข้างมากในรัฐสภา ทั้งสองประเทศนี้ รัฐสภาไม่ได้เป็นผู้เลือกตั้งในตำแหน่งที่สำคัญดังกล่าวโดยตรง

ถ้าหากมองลึกลงไปถึงระดับพรรคแล้วก็ยังคงพบว่าพรรคการเมืองต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงการแยกพรรค การจัดตั้งพรรคใหม่ หรือการรวมพรรคอยู่ตลอดเวลา แต่พรรคที่นับว่าเป็นแกนสำคัญในการจัดตั้งรัฐบาลมาตลอดเสมอก็คือ พรรคคริสเตียนเดโมแครต (DC) การรวมตัวในการจัดตั้งรัฐบาลแต่ละครั้งอาจมีความแตกต่างในระดับแนวซ้ายหรือแนวขวามากขึ้นกว่าเดิมนั่น

ช่วงปี 1990 รัฐบาลผสมซึ่งประกอบด้วยพรรคการเมืองหลายพรรค และมีพรรคคริสเตียนเดโมแครต ซึ่งเป็นพรรคแนวกลางเป็นพรรคหลักในการจัดตั้งรัฐบาลอยู่เสมอ นับตั้งแต่ปี ค.ศ.1948 การรวมกลุ่มลักษณะเช่นนี้เริ่มเปลี่ยนแปลงไป พรรคคริสเตียน-

เดโมแครตได้ยุบตัวและแยกออกเป็นสองพรรค คือ Popular party และ Christian Democrater Center Party

พรรคแนวขวาพรรคใหม่ชื่อ Forza Italia (go, Italy) เป็นพรรคกลุ่มผู้นำ รวมกับ National Alliance ซึ่งเป็นพรรคฟาสซิสต์ใหม่ (neofascist) และ National League กลุ่มพรรคการเมืองแถบเหนือรวมกันเป็นกลุ่มแนวขวาที่เรียกว่า Freedom Alliance และได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งเดือนมีนาคม 1994 แต่ก็แตกตัวอีกในปีนั้นเอง ทำให้ผู้นำพรรค Forza Italia ขณะนั้นคือ นาย Silvio Berlusconi ที่เป็นรัฐบาลอยู่ก็ต้องพลอยล้มลงไปด้วย

กลุ่มพรรคแนวซ้ายอันประกอบด้วย พรรคเดโมแครต ที่เป็นชื่อใหม่ของพรรคคอมมิวนิสต์เดิม แต่ปรับให้เป็นพรรคแนวกลางมากขึ้น ส่วนกลุ่มแนวซ้ายจัดในพรรคได้แยกไปตั้งพรรคใหม่

อย่างไรก็ตาม พรรคการเมืองในอิตาลีก็ยังคงมีลักษณะแตกตัวเป็นกลุ่มย่อยๆ ตลอดเวลาและบางกลุ่มก็มีนโยบายเรียกร้องให้เปลี่ยนแปลงเป็นระบบสหพันธรัฐมากขึ้น พรรคเล็กๆ ที่มีอยู่ในขณะนี้ ได้แก่ Green Party, Liberal Party of Italy, Republican Party of Italy, Radical Party, Anti-Majia Network Party รวมทั้งพรรคแนวสังคมนิยมอีก 2-3 พรรค กว้าง

บรรณานุกรม

1. John Clarke Adams and Paolo Barile. **The Government of Republican Italy.** Boston : Under the editorship of Dayton D.Mckean, University of Colorado, second edition, Houghton Mifflin Company, 1966.
2. Ettore A.Albertoni. **Histoire des doctrines politiques en Italie.** Paris : Que sais-je ? No. 1963, Presses Universitaires de France, 198 1.
3. Jacques Blanc, Jean-Marc Virieux, Philippe Waguët. **Grands regimes politiques etrangers.** Paris : Sirey, 1988.
4. Francois Borella. **Les partis politiques en Europe.** Paris : Seuil, 1984.
5. Jean-Claude Colliard. **Les regimes parlementaires contemporains.** Paris : Presses de la Fondation Nationale des Sciences Politiques, 1978.
6. Paul Guichonnet. **Histoire de l'Italie.** Paris : Que sais-je? No. 286, Troisieme editions, Presses Universitaires de France, 198 1.
7. Joseph la Palombara. **Interest Groups in Italian Politics.** New Jersey : Princeton University Press, 1964.
8. Richard Mayne. **Western Europe.** Avon : Muller, Blond & White, 1986.
9. Pierre Milza, Serge Berstein. **L'Italie la Papaute (1870-1970).** Paris : Premier cycle Histoire, Collection "Un siecle d'histoire", Masson et Cie, 1970.
10. Geoffrey Pridham. **The Nature of the Italian Party System : A Regional Case Study.** London : Croom Helm Ltd., 1981.
11. Giuliano Procacci. **Histoire des Italiens (Traduit de l'Italien par Catherine Bourdet).** Paris : Librairie Artheme Fayard, 1970.

12. Donald Sassoon. **Contemporary Italy. Politics, Economy and Society since 1945.** Longman group UK Limited, 1991.
13. Stephane Fials. **Textes constitutionnels etrangers.** Paris : Que sais-je? No. 2060, Presses Universitaires de France, 1982.
14. ศาสตราจารย์ไพโรจน์ ชัยนาม. **รัฐธรรมนูญและการปกครองของอิตาลี.** กรุงเทพฯ : คณะกรรมการบริการทางวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, มิตรนราการพิมพ์, พ.ศ.2529.